

Mestská kronika je zdrojom mnohých informácií. Medzi ne patrí aj súpis chotárov, honov a polí. I keď mesto malo v čase písania kroniky niečo vyše päťtisíc obyvateľov (1933), jeho katastrálne územie bolo rozsiahle, čomu zodpovedá aj bohatý súpis chotárnych názvov.

Prievldzský chotár

Prievldzský chotár „má zaujímavé názvoslovie, ktorými sú pomenované jednotlivé jeho časti. Toto názvoslovie je vedené na starších katastrálnych mapách uložených v Mestskom dome a jednak sa o ňom dozvedáme od starších občanov Prievldze. Názvy honov podľa Mestskej kroniky sú:

Za Nitrou alebo tiež **Zánitria** – je pole vlastne ležiace pred Nitrou, po ľavej strane rieky Nitry. Ľud udáva, že túto časť pomenovali Bojničania, ktorým je to za riekou a ktorý tu tiež majú svoje polia.

Zapotôčky – tu boli voľakedy studničky, mokrad'. Necpalský potok vtedy tiekol ešte cez prievldzský chotár za Záhumnami k Hviezdoslavovej ulici a pretekal cez Bojnickú cestu, dnes Štefánikovu ulicu tam, kde stojí socha sv. Márie, vedľa domu Michala Kolárika a tiekol ďalej vedľa Králiku a tak do Handlovky. Vtedy bol názov poľa ležiaceho za týmto potokom odôvodnený. Pozdejšie, keď Necpalský potok umelým kanálom nastrojený bol do rieky Nitry, mokrade Zapotôčkami vyschli, ale názov honu zostal.

Skotňa – je časť poľa na Žabníku a okolí, po ľavej strane cesty vedúcej do Nitrianskeho Pravna. Názov sa vysvetľuje tým, že je tu nerovný terén, prudší sklon, čoho analógiu vidíme aj inde. Preto sa volá Skotňa aj cesta vedúca od námestia Pribinovho dolu svahom na Necpaly až po kríž v Žabníku. Druhá Skotňa je prudký svah od Mariánskeho kostola na Dlhej ulici. Podľa ľudovej etymológie, chce ľudový názov vyjadriť to, že je tu možné „ľahko sa skotiť, prekotiť“, lebo svah je strmý.

Kútik – nazýva sa pole v južnej časti chotára a to preto, lebo leží na záhybe rieky Handlovky, v kútiku. Voľakedy bol ohradený poľami a nazýva sa aj Ďuriakov kútik. Vedľa neho tiekol Necpalský potok do Handlovky a počas rozvodnenia narobil tu mnoho škody.

Za svätú Anu – je preto takto pomenované, lebo chotár je za sochou sv. Anny, ktorá sa tu nachádza, ale jej pôvod je neznámy. Dal ju údajne postaviť už neznámy človek (Polerecký), ktorý tu šťastne vyviazol, keď sa mu splašili kone.

Matiašovo – je pole, ktoré si odkúpili nemajetní gazdovia, lebo je ďaleko a je k nemu ťažší prístup. Či patrilo dekanovi Matiašovi nevedno a tak zmysel názvu je teraz neznámy.

Žabník – nazýva sa takto pre množstvo žiab, ktoré sa tu nachádzali, keď ešte táto časť bola neúrodná a močaristá. V Prievidzi voľakedy žila schudobnená zemianska rodina Kardošová, ktorá sa živila žabiarstvom, teda chytaním žiab v močiari Žabník a vo všetkých okolitých močariskách až po Rajec. Mali povolené chytať žaby, kým tieto nezačali húkať. Cez veľký pôst boli povinní dodať zdarma 2 až 3 tisíc žiab do prievidzského kláštora piaristov.

Za svätú Maru – je pole ležiace na sever a severozápad od Mariánskeho kostola, na ľavej strane cesty vedúcej za Mariánskou ulicou do cintorína.

Kopanice – sú južné svahy vršku ležiaceho vyše Dlhej ulice, východne od mesta. Názov pochádza z toho, že tu boli Prievidzské vinohrady, ktoré sa často museli okopávať. Prievidzské vinohradníctvo zaniklo v 19. stor., keď vinohradníci z príčin bližšie neznámych prestali obrábať vinohrady.

Karaseje prielohy – boli kedysi majetkami Karasa, ktorý bol najbohatším gazdom a najväznejším občanom v Prievidzi. Podľa ľudovej tradície bol v záhrade piaristického kláštora veľký okrúhly kamenný stôl na drevených stĺpoch. Tu sa schádzali páni Bojníc s mešťanmi prievidzskými k prerokovaniu spoločných záležitostí. Vtedy Prievidžanov obyčajne zastupoval tento Karas. Karaseje prielohy prešli neskoršie do vlastníctva Jána Ďuriaka, ktorý tu založil salaš a ovčiaril.

Záhumnia – na Slovensku je to všeobecný názov častí za humnami, teda blízko stavísk. V minulosti to takto bolo v Prievidzi aj za niektorými domami na hlavnom námestí, na Hurbanovom námestí, v ulici Kolomana Breštenského, kde bolo veľa humien. Priestor okolo alebo za pajtami nazývali Záhumnie.

Nad lúčkami – sú polia od Heimannovskej tehelne na západ od polí zvaných **Niže mesta**. Donedávna lúky. Pred asi tridsiatimi rokmi tu bola zavedená drenáž a táto premenila lúky na oráčinu. Odtiaľto na západ sú **Celiny**.

Mestský háj – sú polia na ľavom brehu Handlovky medzi Košovskou a Sebedražskou cestou. Ako aj názov svedčí, boli voľakedy skutočným hájom. Potom bol les vyklčovaný a pôda premenená na oráčinu. Donedávna na konci Dlhej ulice pri križi v Sigoti (námestie Jána Kollára) bol dom, kde dnes býva kováč Mečiar, v ktorom bývali hájníci Mestského hája. Za Mestským hájom je jarok zvaný Šivavá Moštenica, lebo je bez vody, vyjmúc doby dažďov. Vlastná Moštenica, ďalej na západ, je potok stály. Za Šivavou Moštenicou sú Zadné potocké kráčiny. Je to bežný slovenský názov pre krátke hony.

Za ulicou – pole ležiace južne od Dlhej ulice. Má časť zvanú Kamenica, kde je pôda skutočne kamenistá a vyššie je časť zvaná Ustranec, pôvod tohto pomenovania je neznámy.

Hore vodami – je časť východne od Prievidze okolo Handlovky. Jeden diel tu nazývajú aj Bôžikovské kopanice. Patrila Jakubovi Zimánimu, ktorého prezývali Bôžik.

Jazarce – ležia blízko predošlému. Podľa ľudového výkladu sa vysvetľuje slovo jazero, patrili kedysi celé bohatému Ondrejovi Škopcovi, ten mal tri pajty, v ktorých sa cez celé fašiangy mlátilo.

Dlhé zeme – tiahnu sa južne od Prievidze po oboch stranách Sebedražskej cesty, od sochy sv. Jána Nepomuckého až po Vlčie kúty, sú teda vskutku dlhé. Konča nich sú role: **Bialošnica**, ktorá bola predaná za jeden bialoš - okrúhly koláč a **Popelník**, kúpená za jeden poplamienok počas hladu. Vyvýšenina na sebedražskom konci Dlhých zemí nazýva sa ľudovo Bozaj vrštek, lebo keď vraj Podhradčania a Sebedražania chodili z Prievidze domov, tu na vršku v záhybe cesty mohli povedať „Tu nás už môžete bozať...“

Vlčie Kúty – sú od predošlých ďalej do Sebedražia. Boli tu údajne vlci a tiež vlčie jamy. Tomu by nasvedčovala aj povesť zachovaná v susednom Sebedraží, podľa ktorej v sebedražskom chotári napadli jedného mládenca vlci a mal sa čo valaškou do rána oháňať, kým ho vyslobodili.

Na vápenici – je skutočne vápenitý grunt a biela hlinkačka. .

Banská – je pole okolo samoty tohože mena východne od Prievidze, na vyvýšenom mieste. Niektorí odvodzujú názov tým, že vedľa vedie stará hradská do banských miest, na Handlovú, Kremnicu atď.

Hrabiny, Dubiny – pod názvami lesných parciel bol obyčajne určujúcim druh stromov

Hrádok – je časť, kde stál údajne hrad, ktorého základy našli pri kopaní. Inak nieto o ňom bližších správ.

Táboriská – sú vraj pomenované podľa toho, že tu táborili Turecké a Kurucké vojská o čom svedčia numizmatické nálezy a socha Panny Márie na Bojnickej ceste.“

V kronike sa vyskytujú aj ďalšie názvy honov, ale nie je uvedená ich lokalizácia: **Vrchy, Lúkovica, Moštenica, Moštenické kopanice, Pod banskou, Cerovo, Pod Mickova, Predbôria, Škrípovská, Za kláštorom.**

„Mimo uvedených je ešte viac názvov drobnejších častí honov. Žijú len v ľudovej tradícii, v mape nie sú uvedené. Názvy boli volené buď podľa miesta, tvaru, druhu plodiny, najmä v častiach honov, alebo tiež podľa zloženia pôdy.

Prievidzské hony slúžili na palivové a stavebné drevo. Keď bojnické panstvo väčšinu lesov mestu odobralo, každoročne určilo časť lesa na výrub, nazývanú tiež „seč, sekcia“. Zámožnejší vyvážali záprahom, chudobní nosili na chrbtoch haluzie a raždie, najviac z „*Chraste*“. Ďalšie drobné názvy lesných čias:

Bobáčina – bolo drevo súce na výrobu šindola, ktorý bol často užívanou krytinou domov. I dnes väčšina domov na Dlhej ulici je pokrývaná šindolom.

Mladý háj – poskytoval dobré drevo na hrady.

Jakubča – boli prv rozsiahle stráne bez lesného porastu a chodievalo sa sem na hriby. Pôvod názvu je neznámy.

Lyžičník – je časť, kde kedysi býval muž, ktorý vyrábala lyžice, obyčajne dierkované varešky a cedielka a predával tieto na prievidzských trhoch. Prepadnutý bol raz lúpežníkmi, ktorí sa nazdávali, že je bohatý a zabil ho. Zavraždeného nechali ležať na chodníku a zahrabali ho prievidzskí občania.

Opálený vrch – má tiež mnoho prázdnych priestorov zarastených malinčím. Maliny zbierali na posýpku koláčov, šťavu a lekvár prv nevarievali.

Starý háj – tu rástlo hodne hribov, dubákov, nosievali odtiaľ celé vrecia. Drevo bolo veľmi vetrové a nesúce na stavbu.

Drlákovo – tu rástla hrabina a hloh, z ktorého vyrábali súkennícke a hospodárske náradie. Názov je neznámy.

Zlatá jedľa – pamätná je tým, že tu začínal prievidzský chotár, Za ňou bola bučina, kde prievidzský občan menom Križan vystaval si búdy a založil si dielňu na výrobu dreveného náradia: lopaty, senné a hnojné vidly a rôzne súkennícke náradie.

Hrádok – je časť, kde stál údajne hrad, ktorého základy našli pri kopaní; inak niet o ňom bližších správ.

Púšť – horáreň s lesnou škôlkou. Letovisko patriace prievidzskému lesnému komposesorátu. Navštevované je ako obľúbené výletné miesto Prievidžanov a bývajú tu v letnom čase tanečné zábavy.“

Toľko sa dozvedáme z kroniky. Ale v pamäti starších obyvateľov iste zostali aj miesta tu neuvedených názvov, prípadne neuvedených lokalít. Preto prosíme tých, ktorí môžu chýbajúce údaje doplniť, aby príspevok poslali na adresu redakcie. Vopred ďakujeme.

Spracoval Ján Sabo

Pramene:

Kronika obce Prievidza 1933–1942